

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/konkursy-i-nagrody/nagroda-kustosz-pamieci/2004/24235,Zespol-redakcyjny-edycji-Zrzeszenie-Wolnosc-i-Niezawislosc-w-dokumentach.html>
01.03.2026, 12:18

Zespół redakcyjny edycji „Zrzeszenie »Wolność i Niezawisłość« w dokumentach”

Edycja Zrzeszenie „*Wolność i Niezawisłość*” w dokumentach obejmuje VI tomów w 8 woluminach. Stanowi monumentalne dzieło o ogromnej wartości dla najnowszej historii Polski – źródło wiedzy o działalności tej największej niepodległościowej organizacji, bezpośrednio kontynuującej tradycje AK, pomijanej lub fałszywie przedstawianej przez propagandę komunistyczną PRL.

Dzieło to, stworzone wyłącznie siłami społecznymi i w trudnych warunkach technicznych dostarczyło społeczeństwu i historykom źródłowych danych o celach i charakterze działalności WiN jako poakowskiej organizacji niepodległościowej, co w rezultacie pozwoliło w znacznej mierze usunąć białe plamy i odkłamać negatywne oceny reżimowych dziennikarzy i historyków PRL. Między innymi na podstawie zawartych w tym opracowaniu informacji Sejm Rzeczypospolitej przyjął 14 marca 2001 r. uchwałę stwierdzającą, że „organizacja »Wolność i Niezawisłość«, kontynuatorka tradycji walki Armii Krajowej – dobrze zasłużyła się Ojczyźnie”. Ten wielotomowy zbiór dokumentów Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” powstał dzięki ofiarności i niezłomnej wierze w słuszność sprawy ciągle czynnych społecznie działaczy tej organizacji.

Głównym pomysłodawcą opublikowania zbioru dokumentów był Mieczysław Huchla – wieloletni prezes Zarządu Głównego Organizacji Społeczno-Kombatanckiej Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”, odrodzonego w 1990 roku. Wydanie tomów w dużej mierze było możliwe dzięki Fundacji „Niezawisłość”, założonej przez Mieczysława Huchlę.

Przed przystąpieniem do opracowania i wydania serii Mieczysław Huchla osobiście prowadził poszukiwania, a także sporządził kserokopie materiałów dotyczących WiN-u, znajdujących się w archiwach w kraju i w Londynie. Komplet kserokopii, po wykorzystaniu w omawianym wydawnictwie, przekazał redakcji „Zeszytów Historycznych WiN-u” w Krakowie. W pracach redakcyjnych wraz z Mieczysławem Huchlą uczestniczyli także Romuald Łazarowicz – redaktor techniczny, Józefa Huchlowa i Zdzisław Wierzbicki.

Mieczysław Huchla – urodzony w 1920 r. w Tyczynie. Magister praw oraz doktor ekonomii. W czasie okupacji niemieckiej żołnierz ZWZ-AK. Od września 1945 r. do kwietnia 1948 r. działał w szeregach WiN. Aresztowany 9 kwietnia 1948 r., skazany na 7 lat więzienia za działalność w AK, a następnie na 5 lat za próbę ucieczki. Zwolniony pod koniec maja 1955 r. z więzienia we Wronkach. Był wykładowcą prawa gospodarczego i konstytucyjnego. Aktywnie działał społecznie. Jest członkiem Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej oraz członkiem Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”. Od 1996 r. jest honorowym prezesem WiN.

Romuald Lazarowicz – urodzony w 1952 r. we Wrocławiu, wnuk majora Adama Lazarowicza, Prezesa Zarządu Obszaru Zachodniego Zrzeszenia WiN i Zastępcy Prezesa Zarządu Głównego Zrzeszenia WiN, skazanego na śmierć i straconego wraz z sześcioma członkami ZG WiN 1 marca 1951 r. w więzieniu na Mokotowie. Ukończył studia bibliotekoznawcze na Uniwersytecie Wrocławskim. Zasłużony działacz „Solidarności” Regionu Wrocławskiego, w stanie wojennym obsługiwał tajne radiostacje i przygotowywał teksty komunikatów. Obecnie jest redaktorem naczelnym trzech miesięczników o orientacji postsolidarnościowej, m.in. „Opcja na Prawo”.

Józefa Huchlowa – urodzona w 1924 r., od 1946 mieszka we Wrocławiu. Absolwentka studiów historycznych Uniwersytetu Wrocławskiego, emerytowana nauczycielka historii IX Liceum Ogólnokształcącego we Wrocławiu z tytułem Profesora Szkoły Średniej. Odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Zdzisław Wierzbicki – urodzony w 1945 r. w więzieniu we Lwowie, syn Marii i Augustyna Wierzbickich, skazanych w procesie Delegatury Lwowskiej Rządu na długoletnie więzienie i łagry. Szczęśliwie nie oddany do domu dziecka, w 1955 r. przyjechał do Wrocławia z matką, zwolnioną po latach z łagru. Ukończył studia historyczne na Uniwersytecie Wrocławskim, pracuje na stanowisku kustosza w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

Zawartość poszczególnych tomów:

Tom I

Wydawnictwo otwiera przedmowa pióra Prezydenta RP na Uchodźstwie Ryszarda Kaczorowskiego.

W nocie redakcyjno-historycznej otwierającej tom I Mieczysław Huchla nakreślił planowaną zawartość poszczególnych tomów oraz wskazał źródła ich finansowania: Fundację Polonia Aid Foundation Trust w Londynie, Fundację „Niezawistość” i Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych oraz osoby prywatne – Danutę Sochę-Jakubczyk z Kanady i Irenę Cieślińską-Skrzypcową.

Tom ten zawiera dokumenty na temat:

- a) sytuacji Polski w latach 1939–1945,
- b) sytuacji w Polsce od momentu wkroczenia wojsk sowieckich w 1944 r. na ziemie polskie do chwili rozwiązania, najpierw AK w styczniu 1945, a następnie Delegatury Sił Zbrojnych w sierpniu 1945.
- c) powołania do życia Zrzeszenia „Wolność i Niezawistość” i jego działalności pod kierownictwem I i II Zarządu Głównego.

Tom II

W tym tomie znalazły się dokumenty dotyczące okresu pomiędzy referendum 30 czerwca 1946 r. a wyborami do Sejmu w lutym 1947 r.

Tom III

Tu zamieszczone zostały dokumenty związane z funkcjonowaniem IV Zarządu Głównego WiN, czyli z ostatni okresem działalności tej organizacji.

Tom IV

Zawiera nieznane dotychczas dokumenty dotyczące działalności Delegatury Zagranicznej Zrzeszenia WiN oraz dokumenty prowokacyjnego tzw. V Zarządu Głównego WiN, zorganizowanego przez komunistyczne służby UB.

Tom V

W tym tomie znalazły się dokumenty mówiące o walce zbrojnej toczonej przez oddziały poakowskie, które weszły w skład WiN-u. Walki prowadzone były na terenie Obszaru Centralnego WiN, tj. głównie na terenach Okręgów Kieleckiego, Lubelskiego i Białostockiego WiN. Zgromadzono tu też dokumenty omawiające działalność i gotowość do wystąpienia zbrojnego Lwowskiego Eksterytorialnego Okręgu WiN.

Tom VI

Ten ostatni tom, opracowany przez Andrzeja Zagórskiego, składa się z trzech części. W pierwszej znalazły się dokumenty sądowe czterech Zarządów Głównych WiN, zaś druga i trzecia część to biogramy ważniejszych osób wymienionych we wszystkich sześciu tomach dokumentów.

Całość zawiera 600 dokumentów oraz obszerny zbiór szczegółowych biogramów.